Työttömien Keskusjärjestön lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Asia: HE 154/2022 vp
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+154/2022

Teema: Työllisyyden edistäminen

Työttömien Keskusjärjestö kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostoa lausuntopyynnöstä. Valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2023 liittyen haluamme nostaa esiin seuraavaa.

Työllisyyden edistäminen vuoden 2023 TAE:ssa (PL 32). Määrärahamuutokset ja uudet toimet

Hallituksen heikentynyt panostus työllisyyspalveluihin hämmentää tilanteessa, jossa pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste on lähes historiallisen alhaalla (7,14 %). Alla on lainaus talousarviosta:

”*Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (sisältää kokonaan tai osin momentilta 32.30.51 rahoitettavat palvelut, laskentaperuste: talousarviovuodelle esitetyt määrärahat)*

	2021 toteutuma	*2022 arvio*	*2023 arvio*
Palkkatuettu työ[1)]			
— Valtionhallinto	*481*	*500*	*500*
— Kunnat ja kuntayhtymät[2)]	*6 726*	*7 550*	*3 000*
— Yksityinen sektori	*13 499*	*14 400*	*9 000*
Starttiraha[3)]	*3 504*	*2 400*	*1 900*
Työvoimakoulutuksen hankinta[3)]	*11 119*	*11 400*	*9 000*
— Ammatillinen koulutus	*4 401*	*5 100*	*1 500*
— Kotoutumiskoulutus	*6 718*	*6 300*	*7 500*
Valmennukset	*2 091*	*3 950*	*1 800*
Yhteensä	*37 420*	*40 200*	*25 200*
Työkokeilut	*5 592*	*6 000*	*6 000*
Yhteensä	*43 012*	*46 200*	*31 200*”

Siirtomäärärahaa viime vuodelta on käytössä, eli lopullinen summa on eri ensi vuodelle. Mutta hallitus esittää nyt esimerkiksi palkkatuetussa työssä selkeää alentamista. Vastaavasti kotoutumiskoulutuksen määrärahoja pyritään nostamaan. Alla näkyy myös, kuinka esimerkiksi työllisyyspoliittisen avustuksen määräraha pienenee 4 miljoonaan euroon. Työllisyyspoliittinen avustus on yleensä ollut n. 10 miljoonan euron luokkaa.

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

”*Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)*

Asiantuntija-arvioinnit	*3 000 000*
Kokeilut ja valmennukset (490 000 otp)	*14 800 000*
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus (1,3 milj. otp)	*18 200 000*
— Kotoutumiskoulutus (1,6 milj. otp)	*56 300 000*
Yhteensä	*74 500 000*
Starttiraha (2 400 htv)	*17 500 000*
Palkkatuettu työ	
— Valtionhallinto (enintään 500 htv)	*11 500 000*
— Kunnat ja kuntayhtymät (3 000 htv)	*12 750 000*
— Yksityinen sektori (9 000 htv)	*40 860 000*
Yhteensä	*65 110 000*
Työllisyyspoliittinen avustus	*4 000 000*
Yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankinta	*13 000 000*
Korvaukset	*700 000*
Vakuutusturva	*950 000*
Työnvälitys-, tieto- ja neuvontapalvelut	*900 000*
Ammatinvalinta- ja uraohjaus	*250 000*
Kaikki yhteensä	*194 710 000*

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ”

Eri työllisyystoimien työllisyysvaikutukset ja valtiontaloudelliset vaikutukset

Työttömien Keskusjärjestö on erityisen huolissaan pitkäaikaistyöttömien palvelujen saannista ja heidän määrällisesti pienestä osuudestaan nykyisissä työllisyyspalveluissa. Tässä yhtälössä työllisyyspoliittisten hankkeiden mahdollinen alasajo on erityisen huolestuttavaa. Päinvastoin nyt tarvittaisiin enemmän pitkäaikaistyöttömien kohtaamista ja oikea-aikaisia sekä vaikuttavia työllisyyspalveluita. Lisäksi tulee huomioida, että työllisyyspoliittisilla avustuksilla on merkittävä syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus. Asiakasryhmänä on yleensä kaikista vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevat työttömät.

Työllisyyspoliittiset hankkeet, joita nyt arvioidaan lähtökohtaisesti olevan selvästi vähemmän vuonna 2023, kuin vuonna 2022, tukevat pitkäaikaistyöttömien syrjäytymisen ehkäisyssä ja tukevat avoimille työmarkkinoille työllistymisessä. Työllisyyspoliittiset hankkeet eroavat merkittävästi toisistaan kohderyhmältään ja profiililtaan. Suhteellisen tuoreessa julkaisussa (Syrjäytymisen ehkäisemistä ja tukea

työllistymiseen Työllisyyspoliittisia avustuksia koskeva tutkimus: Tommi Ålander, Keimo Sillanpää, Juha Eskelinen, Mikko Kesä, Pekka Ylikojola, TEM 2022:42, sivu 96) todetaan:

”*Typo-hankkeiden välillä on merkittävän suuria eroja tuloksissa. Parhaat Typo-hankkeet suoriutuvat yhtä hyvin kuin parhaat ESR-hankkeet tai ostopalveluvalmennukset. Näihin parhaisiin Typo-hankkeisiin osallistuneilla on ollut jopa selvästi parempi mahdollisuus työllistyä yleisille työmarkkinoille kuin jäädä työttömäksi.*

Esimerkiksi järjestöissä tapahtuvan palkkatuetun työn osalta tehokkaimman järjestön ja tehottomimman järjestön välinen ero on kolminkertainen, kun verrataan yleisille työmarkkinoille työllistymistä ja työttömäksi jäämistä 18 kuukauden jälkeen ja tunnetut erot asiakaskunnassa ja olosuhteissa otetaan huomioon. Lisäksi esimerkiksi tutkimuksessa tuloksellisena esiin noussut ja työnhakuvalmennukseen painottunut Typo-hankekokonaisuus (tämän tyyppisten Typo-hankkeiden ryhmä) on johtanut 60 % useammin yleisille työmarkkinoille työllistymiseen työttömäksi jäämisen sijaan, kun tuloksia verrataan vastaavaan ostopalveluna hankittuun työnhakuvalmennukseen keskimäärin.

Toisaalta asiakasmäärältään suurissa Typo-hankkeissa asiakkaat ovat jääneet työttömiksi noin 70 % todennäköisemmin työllistymiseen verrattuna kuin sen toimintaa lähinnä vastaavassa ostopalveluna hankitussa työnhakuvalmennuksessa.

Typo-hankkeet ovatkin erilaisia, eikä niitä voida niputtaa yhteen. Millaisia nämä hyviä tuloksia aikaansaaneet Typo-hankkeet ovat? Tilastollisen tarkastelun valossa hankkeet ovat mm. onnistuneet sekä työnantaja-/yritysyhteistyössä että oppilaitosyhteistyössä. Tuloksiltaan muista erottuvat hankkeet näyttävät olleen sellaisia, jotka suoraviivaisesti tähtäävät yrityksiin työllistymiseen.”

Sivuhuomiona tunnetuissa eroissa tutkimuksen asiakaskunnassa ei otettu huomioon, onko henkilö vapautunut vankilasta tai suorittanut yhdyskuntapalvelua. Eli kohderyhmäkohtaisia eroja asiakaskunnassa on vielä enemmän, mitä tilastollisessa tutkimuksessa on voitu ottaa huomioon.

Palkkatuen kestolla on myös jonkin verran vaikutusta työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Mitä pidempi palkkatuki, sitä paremmin työllistytään avoimille työmarkkinoille (sivu 66).

Kokonaistarkastelussa Typo-hankkeilla oli vaikutusta työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Tilastoanalyysin mukaan n. 55 % prosenttisella todennäköisyydellä malli ennakoi lopputuloksen oikein.

”*Taustatekijöiden merkityksestä on syytä kuitenkin nostaa esille se, että vaikka useat tekijät lisäävät työllistymiseen ja koulutukseen päätymisen todennäköisyyttä, ne eivät määrää kohtalonomaisesti yksilön tulevaisuutta. Jos mallin perusteella tehtäisiin ennuste, se päätyisi oikein vain 55 % tapauksista, mikä on vain hitusen enemmän kuin jos ennuste tehtäisiin arpomalla osallistujien tulosten jakauman perusteella tai ennustamalla kaikille tilanteeksi ”työtön”.*

Pelkästään taustatekijöiden perusteella kuka tahansa hankkeeseen osallistuja voi työllistyä ja jokaisen todennäköisyys työttömyyteen 18 kuukauden kuluttua on huomattava. Niinpä yksilön omilla voimavaroilla (motivaatio tms.) ja hankkeen kyvyllä auttaa Typo-hankkeeseen osallistujia on merkitystä.”

Määrärahat ja toimet työvoiman kohtaanto-ongelman lieventämiseksi; arvio näiden vaikutuksista

Etenkin pitkäaikaistyöttömien kohtaamiseen ja palvelupolkujen luomiseen tarvitaan lisää rahaa. Nykyiset toimet ovat yksinkertaisesti riittämättömät. Myös palveluvalikkoa tulee laajentaa. Aikuisten peruskoulutuksen tasoa tulee nostaa. Hyvin harvalla pitkään työttömänä olleella on taloudellisesti mahdollista heittäytyä lainan tai opintotuen varaan tulevan työn toivossa. Siksi työttömyysturvalla täytyy voida opiskella tutkintotason (toisen asteen jne.) tutkinto alusta loppuun.

Yhdistysten ja säätiöiden palveluilla on myös merkitystä. Mutta laatua voidaan vaatia lisää ja sitä tulee myös tukea. Esimerkiksi yhteishankkeita voitaisiin rakentaa, joissa sekä työllistetään, että mietitään aktiivisesti jatkopolkuja työllisyysjakson aikana.

Kohtaanto-ongelman merkitys talouskasvun esteenä

Työttömien Keskusjärjestön mielestä kohtaanto-ongelmaa on kumpaankin suuntaan. Jäsenyhdistysten työttömät puhuvat, että pelkästään riittämätön osaaminen ei ole työllistymisen esteenä. Iästä puhutaan, että korkealla iällä on heikentävää vaikutusta työllistymiseen. Myös ennakkoluulot työnhakijan taustaan, identiteettiin, kielen osaamiseen yms. on Suomessakin selkeästi osoitettu tutkimusaineistojen perusteella.

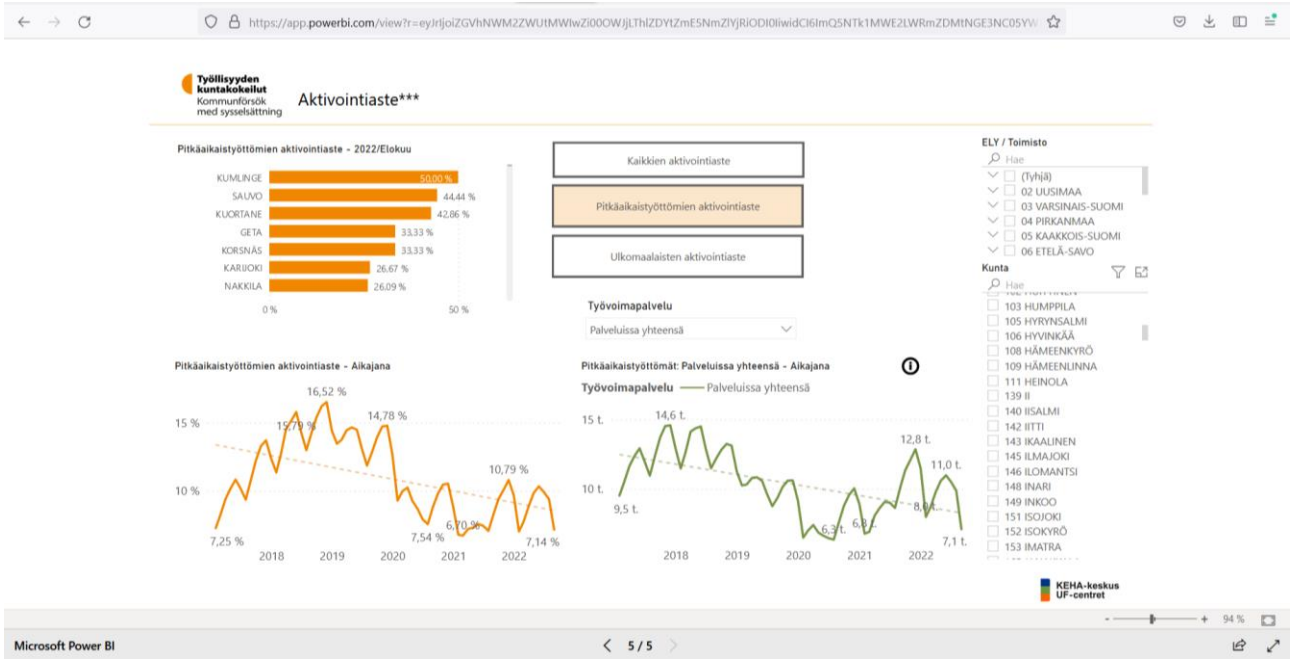
Työllisyyden edistämisen kipupisteet ja kehittämishaasteet

Pitkäaikaistyöttömille on tarjottava riittävät palvelut heidän yksilöllinen tilanteensa huomioiden.

Olemme erittäin huolissamme pitkäaikaistyöttömien suuresta määrästä suhteellisen korkeasta työllisyysasteesta huolimatta. Kaksi vuotta pitkäaikaistyöttömänä olleiden työttömyys on jopa noussut viime vuodesta merkittävästi 53 100 henkilöön (elokuussa) ja heitä on yli puolet pitkäaikaistyöttömien kokonaismäärästä (92 300 henkilöä elokuussa).

Ongelmana näemme, että vain 7–10 % pitkäaikaistyöttömistä saa aktiivista työllisyyspalvelua. Asiakaspalveluresursseja valuu hukkaan kaavamaiseen pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin. Työllisyyden kuntakokeilujen ja TE-toimistojen resurssit eivät ole suhteessa asiakasmääriin. Turhia työhakemuksia lähetellään. Kuntouttavaan työtoimintaan painostetaan asiakkaita, jotka eivät kuntoutuksesta hyödy. Nämä ongelmat tunnistettiin jo ennen lain soveltamista.

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

https://tem.fi/tyollisyyskokeilujen-tilastoseuranta-ja-arviointi

Hallituksen kaavailemat uudistukset työllisyyspalveluiden siirtyessä kunnille voivat entisestään heikentää pienempien kuntien mahdollisuuksia järjestää näitä palveluita. Hallitus kaavailee, että kuntavetoinen työllisyysmalli keskittyy yli 20 000 henkilön työssäkäyntialueisiin. Kuntien tulee itse voida päättää luonnollisten talous- ja työssäkäyntialueiden mukaisista työllisyyspalveluista. Vanhanaikaista ylhäältä alaspäin sääntelyä tulee välttää ja tarjota asiakaslähtöistä palvelua.

Erityisen huolissamme olemme tosiasiallisesti työkyvyttömien ja osatyökykyisten palveluiden hajanaisuudesta ja kohtaamattomuudesta. Terveydenhuoltopalveluissa ei tunnisteta tosiasiallista työkyvyttömyyttä. Työllisyyspalveluiden ja kolmannen sektorin kokemuksia tulee hyödyntää nykyistä enemmän työkyvyn tunnistamisessa.

Syrjäytymisestä kärsineiden työllisyyspalveluihin on panostettava niin, ettei synny palvelupolkujen katkeamisia.

Talousarviossa yleisesti ottaen huomioidaan monessa kohtaan perheelliset. Yksinelävien tilannetta ja palvelutarpeita tulisi myös tarkastella nykyistä enemmän kaikissa politiikoissa.

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,
Jukka Haapakoski
Toiminnanjohtaja

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi